

NOI SITURI ARHEOLOGICE DIN EPOCA FIERULUI ÎN BAZINUL RÂULUI REZINA

NEW DISCOVERED IRON AGE ARCHAEOLOGICAL SITES IN THE REZINA RIVER BASIN

Aurel ZANOCI, ORCID: 0000-0002-3236-7582

Mihail BĂȚ, ORCID: 0000-0001-6642-2888

Victor DULGHER, ORCID: 0000-0002-9024-4599

Vladimir CHITIC, ORCID: 0000-0003-1950-2820

Daniel CUCULESCU, ORCID: 0000-0003-4241-1580

Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 903"638":902.2(282.247.31)

e-mail: aurel.zanoci@usm.md

e-mail: mihail.bat@usm.md

e-mail: victor.dulgher@usm.md

e-mail: chitic.vladimir@usm.md

e-mail: daniel1998.ccc@gmail.com

Râul Rezina este un afluent de dreapta al Nistrului, ce își are izvoarele la vest de satul Sămășcani (r-nul Șoldănești) și se varsă în fluviu la nord de orașul Rezina. Ambele maluri ale acestui râu reprezintă versanți abrupti și dealuri înalte cu altitudinea de cca 100-250 m, acoperite de soluri fertile. Grație acestui fapt, bazinul râului Rezina a fost preferat de comunitățile umane încă din cele mai vechi timpuri. Astfel, primele urme de locuire aici datează din epoca eneolitică (cultura Cucuteni-Tripolie) [1, p. 134], urmate de cele din perioadele romană târzie (cultura Sântana de Mureș-Ćerneahov) și Evul Mediu timpuriu [2, p. 12-13, 25]. Mai puțin erau cunoscute în această regiune siturile arheologice din epoca fierului [3, p. 104; 4, p. 26-27]. Pentru atingerea obiectivelor propuse în cadrul proiectului „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”, în toamna anului 2021 și primăvara-vara anului 2022, echipa de arheologi de la Universitatea de Stat din Moldova a întreprins mai multe cercetări de teren în bazinul râului Rezina, în spațiul cuprins între localitățile Păpăuți și Țareuca. Ca urmare a acestora, au fost atestate o fortificație și trei așezări nefortificate (Fig.).

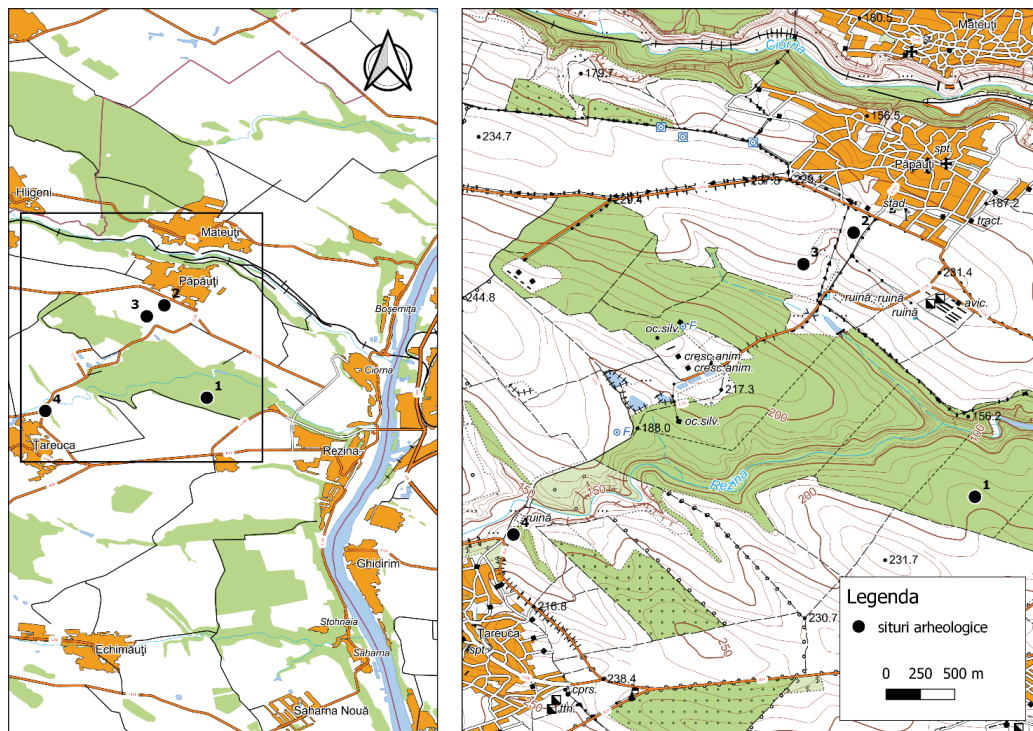


Fig. Situri arheologice din epoca fierului în bazinul râului Rezina: 1. Cetatea „Pădurea Păpăuților”; 2. Păpăuți „Hlinaia” I; 3. Păpăuți „Hlinaia” II; 4. Țareuca III (QGIS 3.4.15; sursa: <https://moldova-map.md/geoserver/maps/wms/>)

Fortificația a fost descoperită în *Pădurea Păpăuților*, la cca 2,6 km sud de s. Păpăuți și cca 1,6 km nord-vest de or. Rezina, pe terasa înaltă a râului Rezina, care, în acest loc, are o altitudine relativă de cca 90 m față de albia râului [5, p. 31]. Vestigiile fortificației se prezintă sub forma unui val cu șanț adiacent, care descriu în plan un oval cu dimensiunile de 70 m, pe axa nord-sud, și 60 m – pe axa vest-est. Grație faptului că cetatea se află într-un spațiu împădurit, s-au păstrat destul de bine elementele defensive ale acesteia. Astfel, în prezent, valul are lățimea la bază de cca 7,0-8,0 m și înălțimea de cca 1,5-2,0 m. Șanțul are o deschidere în partea superioară de cca 6,0-7,0 m și adâncimea de 1,5 m. Pe latura de sud valul este aplatizat pe o porțiune de cca 5,0 m, ceea ce ne conduce spre ideea că aici a fost amenajată poarta de intrare. Pentru a stabili perioada când a funcționat această fortificație, în incinta ei a fost realizat un sondaj arheologic cu dimensiunile de 1,0×1,0 m. Ca urmare, la adâncimea de cca 0,2 m de la nivelul actual de călcare, a fost identificat un strat de cultură cu grosimea de cca 0,3 m. Din acest strat au fost recuperate 25 de fragmente de ceramică și 15 fragmente de lut ars. Printre cioburile ceramice se evidențiază fragmente de buze și de pereți decorați cu brâu alveolat, caracteristice pentru vasele comunităților getice din sec. IV-III a. Chr.

Două așezări nefortificate au fost descoperite la sud de satul Păpăuți, în locul numit *Hlinaia*. Prima (Păpăuți „Hlinaia” I) se află la cca 170 m sud-vest de drumul ce leagă localitățile Păpăuți și Șoldănești. Ea este amplasată pe o pantă cu expunere sud-vest, care coboară lin spre râul Rezina. Materialul ceramic recuperat, de pe o arie de cca 150×100 m, include 25 de fragmente de vase, printre care se evidențiază fragmente de buze și de pereți de la recipiente decorate cu brâie alveolate sau cu proeminente aplatizate. Asemenea vase, conform particularităților lor, sunt caracteristice culturii getice din sec. IV-III a. Chr.

Cea de-a doua așezare (Păpăuți „Hlinaia” II) a fost atestată la o depărtare de cca 0,5 km sud-vest de cea precedentă. Ea este amplasată pe o pantă lină, cu expunere spre sud-est și ocupă o suprafață de cca 200×100 m. Aici, în urma periegezelor, au fost descoperite peste 50 de fragmente de ceramică, o bună parte dintre ele având suprafața lustruită, iar culoarea – neagră sau cărămizie. Printre ele se remarcă fragmente de toarte de la cești, caracteristice pentru prima epocă a fierului (cultura Cozia-Saharna), fapt care permite o încadrare prealabilă a sitului în această perioadă.

O a treia așezare¹ (Țareuca III) se află la nord-est de satul Țareuca, în dreapta drumului Rezina-Șoldănești. Ea este amplasată pe o pantă cu expunere spre nord-est, înclinată spre albia râului Rezina. Aici, de pe o suprafață de cca 150×70 m, au fost recuperate 76 de fragmente de ceramică și bucăți de lut ars. Printre cioburile de ceramică se remarcă fragmente de la cești, străchini și oale, dintre care unele cu decor în relief. Conform particularităților, astfel de recipiente pot fi atribuite comunităților getice din sec. IV-III a. Chr.

Astfel, ca urmare a cercetărilor noastre, în bazinul râului Rezina au fost atestate o așezare, care a funcționat, probabil, în prima epocă a fierului (sec. X-IX a. Chr.), precum și o fortificație și două așezări nefortificate, ce se încadrează în cea de a doua epocă a fierului (sec. IV-III a. Chr.). Siturile descoperite vin să completeze cunoștințele noastre despre situația demografică în bazinul Nistrului Mijlociu în epoca fierului, contribuind, totodată, la completarea Repertoriului Arheologic al Republicii Moldova.

Referințe:

1. МАРКЕВИЧ, В.И. Археологические памятники в бассейне нижнего течения реки Чорна. В: *Известия Молдавского Филиала Академии наук СССР*, 5(25). Кишинёв, 1955, сс. 131-145.
2. LEVIȚKI, O. Repertoriul monumentelor arheologice din Republica Moldova. Raionul Rezina. Chișinău, 1993. În: *Arhiva Muzeului Național de Istorie a Moldovei*, nr. inv. 33.

¹ Informația despre o posibilă așezare getică în acest loc ne-a fost oferită de către colegul Sergiu Bodean de la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, căruia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

3. HÎNCU, I. *Cetăți antice și medievale timpurii din Republica Moldova*. Chișinău: Universitas, 1993. 144 p. ISBN 5-362-01042-5.
4. ZANOCI, A., CUCULESCU, D. Rezultate preliminare ale cercetărilor de teren la fortificația Țareuca „La Cetate”, raionul Rezina. În: *Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie* (Chișinău, 4 iunie 2021). *Rezumatel comunicărilor*. Chișinău: CEP USM, 2021, pp. 26-27. ISBN 978-9975-152-09-9.
5. ZANOCI, A., CUCULESCU, D. O nouă fortificație „circulară”, descoperită în Pădurea Păpăușilor, raionul Rezina. În: *Sesiunea științifică a Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie* (Chișinău, 27 mai 2022). *Rezumatel comunicărilor*. Chișinău: CEP USM, 2022, p. 31. ISBN 978-9975-159-41-8.

Articol elaborat în cadrul Proiectului: „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu și bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară și valorificare științifică”. Cifrul: 20.80009.1606.14.